

## حقانیت رسمیت ترکی در ایران

جهت پی بردن به این مسئله، طبیعتاً مقایسه پتانسیل های دو زبان فارسی و ترکی از ابعاد مختلف لازم و ضروری می باشد. گرچه در طول تاریخ هم، بدفعات هر دو زبان را با یکدیگر مقایسه کرده و بر ارجحیت ترکی بر فارسی اعتراف نموده اند، اما ما می خواهیم طی این مقاله جایگاه هر دو زبان را در ایران و دنیا، از ابعاد مختلف مورد بررسی قرار داده و پتانسیل های جمعیتی این دو زبان و قابلیت های زبانشناختی هر دو را مقایسه و بر ارجحیت یکی بر دیگری پی ببریم. متأسفانه در نتیجه تبلیغات مغرضانه رژیم پهلوی و نیز ادامه تبلیغات مذکور در دوره جمهوری اسلامی که کماکان هم ادامه دارد، ذهنیتی غیر واقعی و غلط از این دو زبان و جایگاه آن دو در ذهن همه آذربایجانیها و ایرانیها ایجاد شده است. اما با نظری دقیق بر پتانسیل های انسانی و گستره جغرافیائی این دو زبان و نیز بر قابلیت های زبانشناختی هر دو، می توان بر این مسئله پی برد. لذا بعلت ضرورت بررسی موضوع از ابعاد مختلف مجبوریم طی یک مقاله به مسائل مختلف پردازیم. از لحاظ تاریخی وقتی نظری بر حضور این دو ملت ترک و فارس در منطقه می اندازیم، می بینیم تمامی اسناد و شواهد تاریخی حکایت از حضور اقوام و طوایف التصافی زبان (ترک) از هزاره های سوم و چهارم قبل از میلاد در منطقه دارد. در حالیکه برخی باصطلاح عالمان و محققان پان فارسیست بدون در نظر گرفتن تمدنهای درخشان که قبل از حضور اقوام آریائی در منطقه بوجود آمده اند، ادعا می کنند که گویا ترک ها از قرن یازدهم به آذربایجان مهاجرت نموده اند. البته آنها از این کار هدفی دارند و می خواهند با تحریف تاریخ، هویتی کاذب در ترکان آذربایجانی ایجاد نمایند تا آنها در مقابل سیاست آسیمیلاسیون حکومت ایران کمتر از خود مقاومت نشان دهند. منابع تاریخی، آثار و نوشته های بیادگار مانده از تمدنهای منطقه حاکیست که هزاران سال قبل از ورود اقوام هندو اروپائی و پارس به منطقه در سرزمین فعلی ایران، آذربایجان و بین النهرین تمدنهای درخشانی بوجود آمده بود که دارای منشاء آسیائی بوده و زبانشان نیز التصافی بوده است. «حتی هزاره های دوم و سوم قبل از میلاد که اثری از رد پای اقوام هند و اروپائی در منطقه وجود نداشت در آذربایجان طوایف ترکیزبان توروک، کومان، فاشقایی، آذ، آذر، سویار، قوت و غیره تشکیل دولت داده و تمدن های درخشانی ایجاد نمودند که بررسی آثار و اسامی بیادگار مانده از آنها هم ترکیزبان بودن همان طوایف را به اثبات میرساند.»<sup>1</sup> علاوه از اینکه ترکها هزاران سال قبل از حضور فارسزبانها در این منطقه حضور داشته اند حتی بر اساس آمارهای رسمی و غیر رسمی، ترکی آذربایجانی هم، زبان اکثریت اهالی ایران بوده و می باشد. بطوریکه حتی برخی از پان ایرانیستها و طرفداران زبان فارسی هم، بر این مسئله اعتراف کرده اند. سید احمد کسروی سالها پس از طرح و تبلیغ نظریه های دروغین خود در آخر احساس پشیمانی و ندامت نموده و در مقاله ائی تحت عنوان «الغة التركية في ایران» مجبور به اعتراف شده است. وی در آنجا به صراحت بیان می کند، که « اکثریت اهالی ایران ترک است، ترکیزبانان ایران فرزندان ترکان باستانند، ترکی در ایران زبانی سراسریست و ترکی بر فارسی برتری دارد.»<sup>2</sup>

«محمد رضا شعار که خود مخالف زبان ترکی در ایران بود در کتاب خود تحت عنوان " بحتی درباره زبان آذری" می نویسد که از 22 میلیون ( آنموقع جمعیت ایران 22 میلیون بود) جمعیت ایران یقیناً بیش از نصفش ترکیزبان می باشند»<sup>3</sup> حال بیش از هشتاد سال است که ترکهای ساکن در ایران با وحشیانه ترین ابزارها و روشهای آسیمیلاسیون تحت فشار قرار گرفته و میلیون ها نفر در نتیجه این روند، آسیمیله شده اند. اما باز آمارهای ارائه شده حاکی از آن است که در حال حاضر هم، ترکهای آذربایجانی در ایران اکثریت اهالی را تشکیل می دهند.» بر اساس اطلاعات منتشره از طرف سازمان ملل در سال 1998 جمعیت ایران 65 758 000 نفر می باشد که به

69 زبان صحبت می کنند. از اینها 23/5 میلیون نفر بزبان ترکی آذربایجانی، 22 میلیون نفر به فارسی، 4/28 میلیون نفر به لری، 3/25 میلیون نفر به کردی، 2 میلیون نفر به ترکی ترکمنی، 2 میلیون نفر به ترکی قشقائی، 5/1 میلیون نفر به ترکی خراسانی، 1/2 میلیون نفر به عربی صحبت می کنند. بر اساس این آمار منتشره از طرف سازمان ملل آمار ترکان آذربایجانی، ترکمن، قشقائی، خراسانی، خلج، فزاق، سنقر و ایبورد در ایران سال 1998 جمعاً 29/5 میلیون نفر بود که امروزه به بیش از 30 میلیون نفر می رسد.<sup>4</sup> بدینصورت بر اساس اسناد معتبر تاریخی، آمارهای رسمی و حتی اعتراف های خود پان ایرانیست ها، ایران از قدیم الایام کشوری ترکزبان بوده و امروزه هم ترک ها در این کشور در حال اکثریت می باشند. در عین حال گستره جغرافیائی ترک ها هم، در ایران وسیعتر از فارس ها می باشد. فارس های بومی در حدود 8-7 استان حضور ندارند در حالیکه ترک های بومی در ایران تنها در حدود 3-2 استان یعنی در استانهای کوچک و کم جمعیت ایلام و سیستان بلوچستان حضور ندارند. ترک ها از رودخانه ارس تا اراک و همدان همه اهالی استان های آذربایجانی را بخود اختصاص داده اند و از اراک و همدان تا خلیج فارس در برخی مناطق بصورت اکثریت و در دیگر مناطق بصورت پراکنده و همراه با فارس ها، عرب ها، لرها، کردها و غیره زندگی می نمایند که از لحاظ تعداد جمعیت و گستره جغرافیائی زبان ترکی بمراتب از حقانیت بیشتری برای رسمیت در کشور نسبت به زبان فارسی برخوردار می باشد. بطوریکه حتی ترکی از لحاظ سراسری بودن هم، در ایران مقام اول را دارا می باشد. با نگاهی به تاریخ و آمارهای ارائه شده در خصوص شمار جمعیت ترکزبانان و فارسزبانان کشور و نیز نظری بر گستره جغرافیائی این دو ملت در ایران به این نتیجه می رسیم که زبان ترکی از جایگاه والا و برتری نسبت به فارسی برخوردار بوده و حقانیت ترکی برای رسمیت در ایران از فارسی بیشتر می باشد. ضمناً در دنیا هم ترکی آذربایجانی نسبت به فارسی جایگاه برتری دارد. بطوریکه براساس آمار ارائه شده از طرف سازمان ملل شمار ترکان آذربایجانی در ایران حدود 30 میلیون نفر می باشد که با احتساب آذربایجانی های قفقاز در جمهوری های آذربایجان، گرجستان، داغستان، روسیه، ترکیه و عراق شمار ترکهای آذربایجانی در جهان به حدود 50 میلیون نفر می رسد. در حالیکه بر اساس گزارش سازمان ملل شمار فارس ها در ایران 22 میلیون ذکر شده که ما آنرا 25 میلیون در نظر می گیریم. در عین حال جمعیت افغانستان هم بعنوان یک کشوری که فارس هاهم در آنجا زندگی می کنند در اطلس گیتاشناسی سال 1375 چاپ تهران 16 900 000 نفر ذکر شده که ما 20 میلیون در نظر گرفته و با احتساب فارس ها و هزاره های مغولی نژاد که جمعاً 36/6 (28/5+7/8) درصد جمعیت افغانستان را تشکیل می دهند کلاً فارسهای افغانستان را 7 026 000 نفر در نظر می گیریم. در حالیکه در کتاب افغانستان، مجموعه مقالات، چاپ سال 1376 تهران شمار تاجیک ها 3 500 000 نفر، شمار فارسیوان ها 600 000 نفر و شمار هزاره ها 1 000 000 نفر ذکر شده که جمعاً 5 100 000 نفر می گردد.<sup>5</sup> در عین حال یکی دیگر از کشورهای فارس نشین تاجیکستان می باشد که از 6 میلیون جمعیتش 62 درصد<sup>6</sup> یعنی 3 720 000 نفر فارس می باشند. در ازبکستان هم تاجیک ها 4/8 درصد<sup>7</sup> یعنی نزدیک به یک میلیون از اهالی را تشکیل می دهند که با جمع بندی همه فارسهای ذکر شده می توان گفت که در دنیا کمتر از 36 980 000 نفر فارس زبان زندگی می کند. این رقم کمی بیش از شمار ترکهای ساکن در ایران می باشد. در حالیکه تنها شمار ترک های آذربایجانی دنیا به حدود 50 میلیون نفر می رسد که علاوه از ایران و آذربایجان اکثراً در کشورهای ترکیه، روسیه، گرجستان، جمهوری خود مختار داغستان و عراق زندگی می کنند. با این حساب معلوم می گردد که با زبان فارسی تنها می توان با دو کشور عقب مانده ائی چون افغانستان و تاجیکستان ارتباط برقرار کرد در حالیکه با زبان ترکی آذربایجانی می توان با کشورهای ترکیه، آذربایجان، ترکمنستان، ازبکستان، قزاقستان، فرقیستان، قبرس، جمهوری های خودمختاری چون تاتارستان، باشقیرستان، چوواشستان، خاکاس، تووا، آلتای، ترکستان

شرقی و غیره ارتباط برقرار کرد. عبارت دیگر فارسی‌زبان‌های دنیا به 40 میلیون نفر هم نمی‌رسند اما ترک‌زبان‌های دنیا بیش از 200 میلیون نفر می‌باشند و در واقع با زبان ترکی شش برابر بیشتری می‌توان با مردم دنیا ارتباط برقرار کرد. زبان ترکی علاوه از دیگر برتری‌هایش از لحاظ جمعیتی شش برابر از امکانات بیشتری نسبت به فارسی برخوردار می‌باشد. علاوه از برتری‌های جمعیتی و گستره جغرافیایی زبان ترکی بر فارسی در داخل ایران، منطقه و جهان که خود دلیلی مهم برای حقانیت رسمیت این زبان در ایران می‌باشد در عین حال خود زبان ترکی هم از جهات مختلف زبانشناسی و ساختار زبانی بمراتب نه تنها برتر از فارسی بلکه برتر از تقریباً تمام زبان‌های موجود در دنیا می‌باشد که ما در این مقال کوتاه مجبوریم تنها به برخی موارد اشاره کنیم. دانشمند و ترکولوگ مشهور آذربایجانی پروفیسور جواد هیئت در کتاب «مقایسه اللغتين» هر دو زبان فارسی و ترکی آذربایجانی را از لحاظ زبانشناسی و از ابعاد مختلف بررسی نمود و در تمامی موارد بر برتری ترکی نسبت به فارسی اشاره می‌کند. وی در صفحه 22 کتابش می‌نویسد: ناگفته نماند با آنکه لغت باعث غنای زبان است ولی غنای زبان بیشتر تابع تحرك و قابلیت لغت‌شناسی، افاده و بیان مفاهیم مجرد و همچنین تنوع بیان و قدرت بیان تفرعات و تفاوت‌های جزئی (نوانس) کلام است. با در نظر گرفتن مراتب فوق‌نوائی و بسیاری از شرفشناسان معتقدند که نثر زبان ترکی برای بیان اندیشه و مفاهیم و موضوعات مختلف علمی، فلسفی، اجتماعی و... رساتر و مناسبتر از بسیاری زبانهای دیگر است. در زبان فارسی واژه‌های بسیط سخت گرفتار کمبود است زیرا بیشتر آنها بمرور زمان رها گشته و از یاد رفته است. واژگان فارسی برای مفاهیم علمی مجهز نیست و مترجمان ایرانی بیش از همه این درد جانکاه را احساس می‌کنند و از این عذاب می‌برند... خوانندگان هم همواره از مترجمان و ترجمه‌های فارسی ناخشنودی می‌نمایند.<sup>8</sup>

افعال ترکی بقدری وسیع و متنوع اند که در کمتر زبانی نظیر آنها را می‌توان یافت. گاهی با يك فعل ترکی اندیشه و مفهومی را می‌توان بیان نمود که در زبان فارسی و زبان‌های دیگر نیاز به جمله و یا جملاتی پیدا می‌کند. از طرفی وجود پسوندهای سازنده سبب شده که قابلیت لغت‌سازی برای بیان مفاهیم مختلف و تعبیرات جدید بسیار زیاد است.<sup>9</sup> زبان ترکی در عین حال با قاعده‌ترین زبانهاست و نیز غنای این زبان حکایت از قدمت تاریخی بسیار دیرین می‌کند که در این دوران مدید بدینصورت مکمل شکل گرفته است. در زبان ترکی 24 000 مصدر و 44 زبان وجود دارد. در حالیکه در مقابل آن فارسی تنها از 12 زبان برخوردار می‌باشد و از این مسئله می‌توان بر تاریخ کم قدمت زبان فارسی پی برد.<sup>10</sup> بر اساس تحقیقات انجام گرفته احتمال می‌رود زبان ترکی مادر حدود 6 400 سال قبل از میلاد بوجود آمده باشد.<sup>11</sup> تصادفی نیست که سازمان بین‌المللی علمی و فرهنگی یونسکو زبان ترکی را سومین زبان زنده و با قاعده دنیا معرفی کرده و زبان فارسی رتبه 261 را بر خود اختصاص داده و بعنوان سی و دومین لهجه عربی از طرف این سازمان معرفی گردیده است.<sup>12</sup> اطلاعات اخذ شده از دیگر مراکز زبانشناسی بین‌المللی دیگر هم در رابطه با اهمیت زبان ترکی نسبت به زبانهای دیگر جالب می‌باشد که به قسمت‌هایی از اطلاعات منتشره از مؤسسه آ. ام. آ. ت. 2002 که در اروپا و آمریکا واقع بوده و تحت مدیریت برجسته‌ترین زبانشناسان اداره می‌شود در همین خصوص اشاره می‌کنیم. یکی از مزیت‌هایی که در عصر جدید، زبانی را از زبان‌های دیگر متمایز می‌کند مناسب بودن قابلیت‌های قواعدی آن به نیازهای علمی و تکنولوژیکی عصر می‌باشد. در عین حال از لحاظ حالت معکوس پذیری از طریق فرمولهای ریاضی «زبان ترکی را شاهکار زبان معرفی کرده اند که علناً این مسئله را اعلام کرده اند که برای ساخت آن از فرمول‌های بسیار پیچیده استفاده شده است که یکی از این افراد خانم نیکیتا هایدن متخصص زبانشناسی سرشناسی آلمانی در مؤسسه اروپائی "یورتوم" گفته است که انسان در آن زمان قادر به تولید این زبان نبوده و موجودات

فضائي اين زبان را خلق و يا خداوند به پيغمبران خود عاليترين كلام ارتباطي را ياد داده است... در حاليكه در اين مورد براي زبان عربي خطاي مورد 45 درصد و براي زبان فارسي 100 درصد است. يعني نمي توان زبان فارسي را با فرمول هاي زبان شناسي به زبان ديگري تبديل كرد.<sup>13</sup> هم اينك زبان تركي عملاً در بيشتر پروژه هاي بين المللي جا باز کرده است. بنا به گزارش مجله International Languages چاپ آلمان و مجله Science New چاپ آمريكا : «-» كليه ماهواره هاي هوا شناسي و نظامي اطلاعات خود را به زبان هاي انگليسي، فرانسوي و تركي به پايگاههاي زميني ارسال مي كنند.

- پيچيده ترين سيستم عامل كامپيوتري 052/8 و معموليترين ويندوز زبان تركي را بعنوان استاندارد پايه فنوتيكي قرار داده اند و اين در حالي است كه زبان عربي را به عنوان اجزاء سطحي در تنظيمات محاوره اي ايجاد کرده اند كه اصلاً مسئله علمي نيست و مي توان گفت يك حالت ظاهري دارد چونكه هر كاري مي كنند فونت آنان و كلمات توليدي اصلاً همخواني ندارد و عملاً نيز شاهد هستيم.

- كليه اين سيستم هاي ايونيكي و الكترونيكي هواپيماي تجاري از سال 1996 به سه زبان انگليسي، فرانسوي، تركي در كارخانه بوئينگ آمريكا مجهز مي شوند.

- كليه اطلاعات ارسالي از رادارهاي جهان به سه زبان علائم پخش مي كنند.

- كليه سيستم ها و سامانه هاي جنگنده قرن 21 جي - اس - اف كه بتعداد 7 هزار فروند در حال توليد است به دو زبان انگليسي و تركي طراحي شده اند. آمريكا كشور تركيه را بخاطر توان بالاي هوا، فضا در سال 2001 بعنوان نخستين شريك تمام عيار با 19 درصد سهام قبول كرد و كشورهاي آلمان و سوئد را رد كرد.<sup>14</sup>

با اين مقايسه مختصر اما همه جانبه دو زبان فارسي و تركي و پي بردن به برتري زبان تركي بر فارسي و نيز با نظري گذرا بر امكانات زبان تركي كه ديگران هم اعتراف مي كنند، معلوم مي گردد كه خداوند چه نعمت بزرگي را بر آذربايجاني ها اعطا کرده است و از هر جهت تركي از حقانيت به مراتب بيشتري براي رسميت در ايران برخوردار مي باشد. اما متأسفانه با اينكه تركها در طول تاريخ حتي برزبان فارسي دايجي کرده و آنرا از مرگ حتمي نجات داده اند اما با به حاكميت رسيدن رضا شاه در ايران زبان نصف جمعيت كشور يعني تركها كه مستحق رسميت در ايران بود قدغن شد و آنها(تركها) از هر جهت مورد تبيض قرار گرفتند. در عرض هشتاد سال جهت از بين بردن اين زبان با اين همه مزيتهايش، از تمام امكانات كشور و خود مردم استفاده کرده چنان ضربات سختي بر پيكره زبان تركي آذربايجاني وارد کرده اند كه شايد جبران آن امري ناممكن باشد و ظلمي كه در جهت محو معنوي تركها مرتكب شده اند جز نسل كشي معنوي چيزي نتوان ناميد. در عرض اين هشتاد سال مليون ها ترك آذربايجاني عملاً در نتيجه سياست آسيميلاسيون زبان خود را از دست داده و زبان تركي آذربايجاني از روند شكوفائي طبيعي در تمام زمينه هاي علمي، ادبي و غيره باز مانده است كه شايد با قدغن كردن فارسي و رسمي كردن تركي در ايران بمدت هشتاد سال بتوان اين ظلم بي امان خسارت وارده بر تركي و تركزيانان را جبران و عدالت را برقرار كرد.

## منابع:

- 1- آراز اوغلو، مختصر آذربایجان تاریخی ، باکو 2000 ، ص. 15 و نیز مراجعه شود به کتاب آذر خالقی اثر فریدون آغاسی اوغلو، نشر آغریداغ ، باکو 2000
- 2- مجله العرفان ، سوریه، جلد 8 شماره های 2، 3، 4، 5 در سال های 1922 و 1923 که به عربی چاپ شده و بعد توسط اوآن زغال، کسروی شناس و ریاضیدان معاصر آمریکائی به انگلیسی ترجمه شده است. ترجمه فارسی آن از پرفسور محمد علی شهابی در سایت خط سوم موجود می باشد. - سایت سؤزوموز.
- 3- پروفیسور محمد تقی زهتابی، « ایران تورکلرینین اسکی تاریخی » جلد 1، تبریز اختر نشریاتی 1379، ص.9
- 4- مجله « باکو- تبریز» شماره 001 ، باکو 2005، ص.23 و نیز مراجعه شود به سایت تریبون و سایت [www.ethnologue.com](http://www.ethnologue.com)
- 5- نگارش گروهی از پژوهشگران، افغانستان (مجموعه مقالات) ، ترجمه مرتضی اسدی و هوشنگ اعلم، تهران 1376، ص. 53- 52، و نیز، اطلس کامل گیتاشناسی، با آخرین تغییرات سیاسی جهان و ایران تا مهر 1375، چاپ هفتم، تهران 1375، ص.13
- 6 و 7- اطلس کامل گیتاشناسی، با آخرین تغییرات سیاسی جهان و ایران تا مهر 1375، چاپ هفتم، تهران 1375، ص.12
- 8- دکتر جواد هیئت، مقایسه اللغتين، تهران 1379، ص. 22
- 9- دکتر جواد هیئت، مقایسه اللغتين، تهران 1379، ص. 34
- 10- امید نیایش، آلتایلاردان سهندیمیزه (تورک مدنیتلری تاریخی)، جلد 1، تهران 1382، ص. 30
- 11- امید نیایش، آلتایلاردان سهندیمیزه (تورک مدنیتلری تاریخی)، جلد 1، تهران 1382، ص.49
- 12- روزنامه امید زنجان، شماره 285، زنجان 20 مرداد 1378
- 13- نشریه دانشجویی دانشگاه آزاد بناب " سؤنمز" شهریور 1382 ، شماره اول، ص. 7 و سایت گجیل.
- 14- نشریه دانشجویی دانشگاه آزاد بناب " سؤنمز" شهریور 1382 ، شماره اول، ص. 7 و سایت گجیل.